

KREFTFORENINGEN

Justis- og beredskapsdepartement
Postboks 8005. Dep
0030 OSLO

Oslo, 27. august 2014

Deres ref.:
Vår ref.: 14/00002-23
Saksbehandler: Marianne Lindholm/Kjetil
Straume

Høring – NOU 2014:1 - ny arvelov

Kreftforeningen er en landsdekkende frivillig organisasjon. Våre hovedmål er at færre skal få kreft, flere skal overleve kreft og best mulig livskvalitet for krefttrammede og pårørende. Over 224 000 mennesker i Norge har eller har hatt kreft. Årlig rammes over 30 000 mennesker og omtrent 11 000 dør hvert år som følge av kreftsykdom. Kreft er den hyppigste kreftårsak for de under 75 år og det forventes en markant økning av nye krefttilfeller de nærmeste årene. Ett av tre krefttilfeller kan forebygges.

Vi viser til høringsbrev av 31. mars 2014 med forslag om ny arvelov.

Innledning

Kreftforeningen er i snitt tilgodesett i om lag 130 testament per år. Kreftforeningen foretar årlig om lag 40 skifteoppgjør selv, og følger opp ca. 90 skifteoppgjør som foretas enten av privatpersoner eller advokater. Dette innebærer at Kreftforeningen har omfattende praktisk og juridisk erfaring med arv og skifte, spesielt når det gjelder testamentarv.

Kommentar til de enkelte lovbestemmelsene:

§ 34 Notartestament

Utvalget foreslår at det skal være mulig å opprette notartestament i tillegg til vitnetestament. Kreftforeningen støtter forslaget. Muligheten for å opprette notartestament i tingretten kan gjøre det enklere for de testatorer som ikke selv har mulighet til å finne vitner til testamentsopprettelsen.

§ 44 Supplerende tolkningsregler

Utvalget foreslår å videreføre dagens tolkningsregler knyttet til testamentstolkning. § 44 litra d), fastslår at en arving som er tilgodesett med en bestemt ting ikke kan kreve penger hvis tingen ikke finnes i boet, når det ikke er grunn til å tro noe annet.

I mange tilfelle vil denne tolkningsregelen føre til riktig resultat, idet testator nettopp ønsket å gi en bestemt ting til en bestemt person.

Kreftforeningen ønsker å gjøre Justis- og beredskapsdepartementet oppmerksom på at tolkningsregelen, spesielt sett i relasjon til arvinger som ikke er fysiske personer, kan gi et

galt resultat. Ideelle organisasjoner er jevnlig tilgodesett med testators eiendom, som bolig eller hytte. Dette omhandler ofte store verdier, og viser at testator ønsket å tilgodese organisasjonen med et betydelig beløp til støtte for den bestemte saken.

Testators vilje er nærmest uten unntak at eiendommen skal selges, og at pengebeløpet skal benyttes til organisasjonens arbeid. Det er Kreftforeningens erfaring meget sjelden at testator ønsker at organisasjonen skal bruke en eiendom i sitt arbeid.

Kreftforeningen opplever jevnlig at testators eiendom er solgt, fordi testator på grunn av alder eller helse, ikke lenger kan bruke eiendommen som er testamentert bort. I de tilfellene salgssummen etter salget er i behold, kan det oppstå et spørsmål om hvem som skal ha salgssummen.

Spørsmålet er da om gjenstandslegatøren skal motta salgssummen fordi avdøde ønsket å tilgodese legatøren med verdien av gjenstanden (salgssummen) eller om den som skal arve bankmidlene skal ha salgssummen siden det nå er en del av bankmidlene.

Kreftforeningen ber Justis- og beredskapsdepartementet se nærmere på denne problemstillingen ved utformingen av tolkningsreglene.

§ 47. 2. ledd. Tilbakekall og endring av felles testamenter og gjensidig testamenter

Utvalgets flertall har valgt å foreslå en videreføring av dagens regel om endring og tilbakekall hvor testamentet har sekundærarvinger. Dagens regel innebærer at lengstlevende i mange tilfeller er avskåret fra å endre eller tilbakekalle det gjensidige testament. Det er blant annet tilfelle når organisasjoner er satt inn som arving etter lengstlevendes død, og det ikke fremkommer klart i testamentet at lengstlevende står fritt til å endre testamentet.

Kreftforeningen er ofte tilgodesett i gjensidig testament, men i en del tilfeller har lengstlevende satt opp nytt testament i den tro at det er adgang til å gjøre dette. Kreftforeningens erfaring er at dagens regel er lite kjent blant allmenheten, og dessverre også lite kjent blant advokater. I mange tilfelle er det et spørsmål om testorene i det hele har tatt stilling til om lengstlevende skal ha rett til å endre eller tilbakekalle det gjensidige testamentet. Dagens regel reiser ofte vanskelige bevisspørsmål om hva testatorene mente, eller ville ment, om lengstlevendes testasjonsadgang da testamentet ble opprettet.

Dersom testorene eksplisitt må bestemme i testamentet at lengstlevendes testasjonsadgang skal være begrenset, vil det ikke oppstå bevisspørsmål om det var testorenes vilje å begrense adgangen til å endre testamentet, siden det vil fremkomme direkte av testamentet.

Kreftforeningen mener det er svært viktig at Justis- og beredskapsdepartementet vurderer nøye hvilken regel som er mest i tråd med alminnelige rettsoppfatning, og at ordlyden i bestemmelsen gjøres så enkel som mulig.

Bestemmelsen slik den er foreslått i § 47 2. ledd er fortsatt vanskelig tilgjengelig. Skal lovteksten være brukervennlig og forståelig, bør det stå helt tydelig hva testatorer må ta stilling til ved opprettelsen av testamentet og hvilke konsekvenser et slikt valg får.

§ 52 Testators bestemmelse om arvegangen for pliktdelsarv i visse tilfeller

Utvalget foreslår i § 52 3. ledd at arvelateren på nærmere bestemte vilkår kan bestemme hvordan pliktdelsarv etter arvelateren skal fordeles ved livsarvingens død, når livsarvingen selv ikke er testasjonsfør.

Kreftforeningen har sett eksempler på at arven etter arvelaters livsarving går til slektsarvinger, i strid med arvelaters klare ønske, fordi livsarvingen ikke hadde testasjonsevne. Denne regelen er praktisk viktig, og forslaget støttes av Kreftforeningen.

Testamentsfullbyrdere

Kreftforeningen ønsker også å knytte noen bemerkninger til testamentsfullbyrdere, idet mange av skifteoppgjørene Kreftforeningen er involvert i blir gjennomført av testamentsfullbyrdere. I en del tilfeller har testamentsfullbyrderens manglende kompetanse medført at boet, og derved arvingene, har lidt et økonomisk tap. Det er helt klart noe som ikke har vært testators hensikt ved oppnevning av en testamentsfullbyrder. Kreftforeningen er kjent med at flere ideelle organisasjoner har samme erfaring med testamentsfullbyrdere.

Retten til å utpeke en testamentsfullbyrder må forutsette at testator kan ha et legitimt behov for å beskytte sin egen interesse i hvordan formue og gjeld håndteres etter dødsfallet. Et reelt behov kan være at testator vil ha trygghet for, og kontroll med sine egne personlige forhold etter dødsfallet. Testator kan derfor ha et ønske om kontroll med hvem som faktisk og praktisk skal gjennomgå og håndtere etterlatte private papirer, som brev, og dokumenter, fotos og innhold i elektronisk lagret materiale.

Alt annen formue i et dødsbo er kun økonomiske verdier som skal realiseres eller overføres til den som er tilgodesett i testamentet. I de aller fleste dødsbo består formuen av fast eiendom, løssøre, verdipapirer, bankinnskudd og kontanter. Vi mener det ikke er noen reell grunn til å gi testator adgang til å bestemme hvem som skal realisere og fordele disse verdiene. Eventuell naturalfordeling av formuesobjekter, f.eks. løssøre og fast eiendom, kan testator fastsette direkte i testamentet. Oppdrag med salg av eiendeler, setter testamentsfullbyrderne normalt bort til eiendomsめglere, auksjonsfirma, fondsmeglere osv. Dette kan like gjerne gjøres av loddeierne selv, testator har ikke legitimt behov for å la dette skje gjennom en innsatt testamentsfullbyrder.

Testators behov for å være sikret at fordelingen skjer slik som bestemt i testamentet, er ivaretatt i lovens øvrige bestemmelser, bl.a. ved loddeierne og legatarenes rett til å kreve offentlig skifte. Testators interesse i at gjelden blir dekket, er sikret gjennom arvingenes gjeldsansvar og kreditorenes rett til å kreve offentlig skifte.

Erfaringsmessig er som oftest den advokaten som bisto med testamentet også innsatt som testamentsfullbyrder. Ofte synes bistanden med testament å være den eneste forbindelsen som testator har hatt med en advokat. Det kan derfor være grunn til å anta at oppnevningen i mange tilfeller bare er en følge av et forslag fra advokaten, og derfor skjer uten noen nærmere, konkret vurdering av behovet fra testators side. Da fremstår innsettelse av testamentsfullbyrder mest som uttrykk for advokatens interesse av å generere et fremtidig oppdrag for seg selv. I noen tilfeller kan testator ha hatt et langvarig klientforhold hos advokaten, slik at bl.a. dette er årsaken til oppnevningen. I de enkle dødsboene, som loddeierne selv absolutt kunne forestått på en korrekt og forsvarlig måte, fører innsettelse av en testamentsfullbyrder kun til at det pådras betydelige utgifter som unødig reduserer

arven. Det kan neppe antas at dette har vært testators ønske. I de tilfellene det i testamentet er innsatt kun én loddeier og ingen legatar, blir dette spesielt tydelig og uheldig.

Vi mener derfor at retten til å innsette en testamentsfullbyrder bør opphøre. Istedet kan testator gis rett til å bestemme hvem som skal gjennomgå og håndtere alt som er nødvendig til beskyttelse av de private forhold etter dødsfallet.

Vi mener at de to skifteformene offentlig skifte og privat skifte ved loddeierne selv, bør være de eneste som skifteloven gir adgang til. Hvis det er behov for juridisk bistand under et privat skifte, bør loddeierne selv få velge advokat. Ved uenighet mellom loddeierne, kan de kreve offentlig skifte og få oppnevnt en bobestyrer.

Hvis adgangen til å innsette en testamentsfullbyrder likevel skulle beholdes, mener vi det bør være et vilkår at testator i sitt testament uttrykkelig grunngir hvorfor det er nødvendig med en testamentsfullbyrder, og konkret angir hvilke oppgaver denne skal utføre. I så fall bør også det nåværende vilkåret i skifteloven § 87a om «en bestemt, navngitt person» beholdes, fordi selve grunnlaget for at testator skal ha rett til å innsette en testamentsfullbyrder, er at testator har særskilt tillit til den som innsettes. Det blir derfor meningsløst å beholde testamentsfullbyrderordningen hvis dette vilkåret skulle bortfalle.

Et alternativ til opphør av testamentsfullbyrderrollen kan være at det er opp til loddeierne å bestemme om man ønsker den testamentsfullbyrderen som er innsatt. Testamentsfullbyrderen er allerede i dag bundet av loddeierens enighet ved gjennomføringen av skiftet. Det bør derfor også være adgang for loddeierne å bestemme at de ikke ønsker bistand av testamentsfullbyrder. Unntak kan eventuelt oppstilles hvor det foreligger særlige grunner som testator uttrykkelig grunngir i sitt testament.

På bakgrunn av ovenstående ber Kreftforeningen Justis- og beredskapsdepartementet vurdere om det fortsatt skal være adgang til å innsette testamentsfullbyrdere. Alternativt om loddeierne skal gis rett til å velge om de ønsker bistand av testamentsfullbyrder.

Med vennlig hilsen
Kreftforeningen

Kirsten Haugland
assisterende generalsekretær